

Pellofes

Catalunya. Segles XVI-XIX

Les pellofes o pellerofes són unes petites peces de metall que s'empraven a les catedrals i altres comunitats religioses per pagar als seus membres la participació o assistència als actes litúrgics. Cada celebració –hores de cor, processons, misses de festa major, pregàries per la pluja, casaments, aniversaris, etc.– tenia una remuneració diferent; i sovint podem trobar que, d'un mateix centre religiós, es conserven pellofes de diferents valors. L'import apareixia gravat en la superfície, o bé era determinat pel disseny, la forma i la mida de la pellofa. L'administrador de la comunitat, sovint, quan liquidava les mensualitats als religiosos, bescanviava aquestes pellofes per moneda de curs legal.

Francesc Xavier Parcerisa. Interior de la catedral de Barcelona. 1839

Les pellofes, documentades a partir del segle XIV, proliferaren sobretot entre el XVI i el XVIII. A partir del segle XIX s'inicià una lenta decadència, si bé la seva extinció definitiva cal datar-la ja entrat el segle XX. Pel que fa a l'àmbit geogràfic d'emissió, les pellofes van ser molt usuals arreu de Catalunya, fins al punt que se n'han identificat gairebé nou-cents models provinents de totes les catedrals catalanes (Perpinyà, Elna, Girona, Vic, la Seu d'Urgell, Barcelona, Solsona, Lleida, Tarragona i Tortosa), així com de nombroses altres comunitats. També se'n coneixen de les seus de València i Mallorca.

Aquest sistema tenia per objectiu incentivar i controlar l'assistència als actes comunitaris. Sembla que els religiosos estaven certament interessats a gaudir d'aquest sou extra, però alhora de vegades no mostraven prou interès en les celebracions. Així es conserven documents que recordaven, que per donar per bona l'assistència, calia participar a l'ofici des del principi fins al final, i fer-ho d'una manera activa, cantant i celebrant.

Altres lectures,
altres mirades
MFM S-12037 a S-12196

L'execució de les pellofes es feia majoritàriament mitjançant l'encunyació a martell, a partir d'una matriu de ferro, sobre unes fines làmines de metall, generalment de llautó. Del cop sec de l'encuny sobre la làmina metàl·lica en resultaven aquestes peces incuses (d'una sola cara).

Pellofa de l'església de la Pietat.
Vic. MNAC

Una vegada acabades se'n retallava el contorn. L'emissió i l'ús d'aquests objectes, fins a dates relativament recents, ha propiciat que es conservin encara alguns encunys.

En alguns llocs les pellofes es coneixen amb el nom de ploms -sobretot a Mallorca- atès el seu material. Tot sembla indicar que, en origen el primer sistema emprat arreu fou la fosa; l'encuny a martell fou posterior i, malgrat el canvi de tècnica i material, en perdurà el nom original.

El disseny de les pellofes és divers. La majoria eren circulars, però també en trobem d'ovalades, en forma d'escut, quadrades, etc., i els motius que s'hi representen són preferentment l'emblema del centre religiós, la imatge o les inicials del sant titular, i sovint, com ja s'ha dit, s'hi afegia el valor de la peça, i, en alguns casos, l'any d'emissió.

Aquesta paramoneda, exclusivament d'ús intern, traspassà en alguns casos l'àmbit comunitari i s'emprà com a moneda local, sobretot quan hi havia una mancança de moneda menuda, pràctica que fou perseguida i castigada per les pròpies comunitats.

Aquesta petita col·lecció de pellofes, aplegada per Frederic Marès, consta de 160 unitats, preferentment barcelonines (140): de la catedral (77), identificables per la creu o la imatge de santa Eulàlia, entre d'altres; de Santa Maria del Mar (36), amb la inicial M sobre mar, i de Santa Maria del Pi (27), representant un pi i una o dues pinyes. Però també hi ha exemples d'altres municipis de Catalunya (20): com ara Santa Coloma de Queralt (13), amb diferents motius; Vic (6), amb les claus de sant Pere amb mitra o tiara, i Esparreguera (1), amb fèmurs creuats i crani. Petits objectes que avui han perdut sentit i que, gràcies a l'interès del col·leccionista per aplegar-los i exposar-los, ens permeten parlar d'unes formes de vida pretèrites.